

fuetudo patiat, ubicunque voluerit, illum sepelire: quod si consuetudo id non habeat...

Religiosi non possunt sibi sepulturam eligere. h. d. §. 6. Impuberi similes religiosi habentur: hi enim, cum propriae voluntatis libertatem...

Non potest quis etiam iurejurando a seipso abstinere liberam eligenda sepultura potestatem. h. d. §. 7. Alias autem sepulturae usque adeo libera esse debet electio, ut Bonifaciana d. constitutione cautum sit...

Mortuus ruri, qui sepulturam non elegit, si sine periculo possit exportari, vel in parochiali Ecclesia, vel in maiorum sepultura debet sepeliri. h. d. §. 8. Illud e tamen in dubium venire potest, si quem, dum animi, vel agri colendi causa rusticatur, ruri inopino forsitan interitu, nec electa sepultura contingat occumbere...

Quibus non communicavimus vivos, nec mortuis communicamus. h. d. §. 9. Non tamen omnes, qui fato functi fuerint, Ecclesiastica tradendi sunt sepulturae: quibus f enim non communicavimus vivos, nec defunctis communicare debemus. Unde caebunt Ecclesiastica sepultura, qui prius erant ab Ecclesiastica unitate praecisi: igitur nec Paganus, nec Judaeus, nec haereticus, nec qui usuras exercuit, nec qui sibi mortem confecerunt, nec homicida, nec incendiarius, aut Ecclesiasticos violatores, nec incestuos, nec blasphemii, nec ullus, qui pro manifestis condemnatus est excessibus, Ecclesiasticae sepulturae tradi poterit.

Tumulati contra canones, sunt exhumandi, si illorum corpora possunt discerni a corporibus fidelium. h. d. §. 10. Et si contigerit aliquando horum corpora in coemeterio Ecclesiastico tumulari g, si ab aliorum corporibus discerni poterunt, exhumari debent, & ab Ecclesiastica sepultura procul jactari. Quod si discerni non poterunt, cum excommunicatorum ossibus corpora fidelium extumulanda non erunt, cum licet non obstit justis sepultura nulla, vel vilis, celeberrima tamen vel speciosa non proffit improbis.

Qui contemptis clavibus non humanandos in locis sacris humanaverit, excommunicationem incurrit, a qua non est absolvendus antequam arbitrio Episcopi satisfecerit. h. d. §. 11. Si quis autem b contemptis Ecclesiae clavibus hujusmodi personas, aut interdicti tempore quoslibet, in Ecclesiis vel coemeteriis sepelire ausus fuerit, ipso facto excommunicationis sententiam incurrit: a qua, nisi prius ad arbitrium dioecesei Episcopi eis, quibus injuria irrogata fuerit, satisfactionem competentem exhibuerit, absolvi non poterit, nec ullam circa praemissa contra facientibus privilegium suffragabitur.

a C. pen. eod. tit. in 6. b d. c. pen. in fin. in 6. c c. fin. eod. tit. in 6. d c. 1. in princ. eod. tit. in 6. e c. is qui in princ. eod. tit. in 6. f c. sacris. in princ. extr. eod. tit. g c. sacris est. extr. eod. tit. h Clem. 2. eod. tit.

Reconciliati, licet aliqui Ecclesiastica sepultura non essent tradendi, post reconciliationem tradi poterunt. h. d.

§. 12. Sed haec de illis intelligenda sunt, qui impenitentes decesserint, nec in articulo saltem mortis Ecclesiae reconciliati fuerint. Nam a si, dum forsitan in extremis agerent, legitime absoluti fuerint, Coemeterium his & alia Ecclesiastica suffragia denegari non debent: haeredes tamen & propinqui, ad quos ipsorum bona pervenerint, ut pro eisdem satisfaciant, si casus exigat, Ecclesiastica sunt censura compellendi.

Cadavera punitorum poenitentium sunt tradenda sepulturae Ecclesiasticae. h. d.

§. 13. Ex his apparet, eorum cadavera, qui post confessionem Deo peractam, pro sceleribus suis in patibulis suspenduntur b, ad Ecclesiam esse deferenda, & oblationes pro eis offerendas. Cum enim pro peccatis suis poenam extremam solverint, & digne poenituerint, non judicat Deus bis idipsum.

Deprehensi in scelere & vulnerati, si confessi ex vulneribus mortui fuerint, item improvise casu oppressi, non privantur Ecclesiastica sepultura. h. d.

§. 14. Quin etiam e si, dum in scelere comprehenduntur, vulnerati fuerint, & Sacerdoti postmodum confessi, ex vulneribus acceptis decesserint, commemo eis minime denegabitur: quanquam si dum seipfos defendunt, interfecti fuerint, aliud sit statuendum. Is autem, quem casus improvisus opprimit d, si nihil aliud obstat, Ecclesiastica sepultura non arcebitur.

Pro sepultura non possunt Clerici aliquid exigere: nec consuetudo in contrarium valet, possunt tamen sponte oblatum accipere. h. d.

§. 15. Illud etiam atque etiam admonendi sumus, sacris Canonibus penitus interdicti e, ne quis terram pro sepulchro vendere, aut pro hominibus sepeliendis quoquo modo munera f exigere audeat, nisi forte sepeliendus Ecclesiae, in cujus atrio g sepelitur, aliquid vivens tradi juserit, aut post mortem ipsius parentes, proximi, vel haeredes pro luminariis, vel elemosyna aliquid ultro dare voluerint: quo casu sponte oblatum licite recipi poterit: peti b, vero, vel aliquid exigi, est omnino vetitum, ne aut venalis dicatur Ecclesia, aut Clerici hominum interitu gaudere videantur, si ex illorum cadaveribus studeant habere compendium, nec obtentu cujusquam consuetudinis, nisi pia & laudabilis fuerit, reatum suum quis excusare poterit.

TITULUS XXV. DE CANONICA PORTIONE.

Quid sit Canonica portio, & quod est duplex, parochialis & Episcopalis, & quod parochialis debetur curato de relictis factis Ecclesiae, in qua quis posthabita propria Ecclesia elegit sepeliri. h. d.

Canonica portio est, quae de relictis & preventibus Ecclesiis obvenientibus detrahitur, & Praelatis debetur. Est autem duplex, Parochialis, & Episcopalis. Parochialis est, quae Parochiali Ecclesiae, vel ipsius Curato, & rectori debetur. Sciendum est enim, si quis in alia Ecclesia, quam in ea, in qua divina audit officia, & Ecclesiastica sacramenta percipit, sepulturam sibi elegerit (quod quibus casibus fieri possit, proxime exposuimus,) ne parochialium Ecclesiarum Rectores, quibus cura incumbit animarum, debitis fraudentur subsidiis, constitutum esse i, ut Curatus de his rebus, quas defunctus pro anima sua in ultima dispositione reliquit Ecclesiae in, qua sepeliri elegerit, quartam partem

a C. fin. extr. eod. tit. b can. quaesitum est. 13. q. 1. c. can. fures. Clem. pen. 13. q. 2. d. c. ex parte parentum. extr. eod. tit. e c. pen. extr. eod. f. can. quaesita est. §. unde. 13. q. 2. g. can. praecipendum. d. 13. q. 2. h. d. can. quaesita. §. petri. i. c. cuius super, & c. seq. extr. de sepuls.

partem percipiat, aut aliam, quam legitima consuetudo praerexerit.

De his, quae quis vivens, & sanus contulit alicui Ecclesiae, Curato non debetur canonica portio: secus si infirmus, & ex eadem infirmitate decedens. h. d.

§. 2. Sed eth nihil quidem testamento quis reliquerit, sed in aegritudine a coactitatus cum bonis suis ad loca religiosa se transtulerit, Ecclesiae parochialis Canonica portio debetur, si modo ille de eadem aegritudine decesserit. Quod si sanus ad ea loca se transtulerit, de his, quae locis ipsis contulit, cogi non poterit aliquid Ecclesiae, a qua discessit, impertiri: quia liberum est eis tunc bona sua non solum religiosis, sed etiam quibuslibet privatis conferre.

Canonica portio solvitur Ecclesiae, in qua quis divina percipit: & si duo quis habeat domicilia, dividetur inter Ecclesias duorum domiciliorum. h. d.

§. 3. Dabitari tamen potest, si cujus b majores antiquitus in aliqua Ecclesia sepeliri consueverant, ea dimissa alibi sepulturam elegerit, num dimissa canonica portio debeatur, an parochiali. Et statutum est, illi persolvendam, in qua quis audire divina, vel sacramenta recipere debet. Quod si is, qui duo habet domicilia, seque in utroque collocat aequaliter, in loco tertio sepulchrum eligat, domiciliorum Ecclesiae inter se canonice portionem dividat.

Posit, de quibus rebus parochialis non detrahitur. h. d. §. 4. Sunt etiam quaedam relictis, ex quibus canonica portio detrahi non debet, ut puta, si quid pro fabrica, pro luminariis, pro anniversario, pro equis d, vel armis contra infideles exercendis, vel alias ad perpetuum cultum divinum, vel particulari personae legatur: de quibus omnibus, nisi ea machinatione facta fuerint, ut parochialis Ecclesia fraudetur, hujusmodi portio detrahenda non erit.

Minores, & Praedicatoris indistincte de omnibus obventionibus parochialium portionem solvere tenentur.

§. 5. Sed istud e quidem ita demum obtinet, si neque in Minorum, neque in Praedicatorum quis Ecclesiis sepulturam sibi elegerit: hoc enim casu dictorum ordinum fratres de omnibus obventionibus tam funeralibus, quam quibuscunque, & quomocunque relictis distincte, vel indistincte ad quoscunque certos, vel determinatos usus, etiam de quibus canonica portio dari, sive exigi non consuevit, vel de iure non debet, necnon de datis, vel qualitercunque donatis in morte, seu mortis articulo, infirmitate donatis, vel dantis, de qua decesserit, quomocunque, directe, vel indirecte quartam partem parochialibus Sacerdotibus, & Ecclesiarum Rectoribus integre largiri tenentur.

Canonica Episcopalis est, quam detrahit Episcopus de relictis pro anima, quam testator prohibere non potest, & ubi eadem ratio, eadem debet esse juris dispositio. h. d.

§. 6. Canonica portio Episcopalis est, quae de relictis alicui Ecclesiae pro anima ab Episcopo deducitur. Nam veluti parochialis Ecclesia pro labore, & cura, quam gessit, animarum, certam portionem detrahit de relictis alteri Ecclesiae, in qua quis sepulturam elegerit, sic etiam licebit ipsi Episcopo f, nisi sibi quadragenaria g obstat praescriptio, curae pastoralis intuitu, quam dioecesi superintendens suscipit de relictis, & pro anima cujuslibet Ecclesiae oblati canonice sumere portionem: etiamsi testator expresserit, quod non Episcopi velit esse relictum, sed tantum Ecclesiae, cum privata testatoris dispositio generalem canonis constitutionem immutare nequeat b.

Ecclesiae debetur Canonica portio de relictis Episcopo, quam tamen potest testator prohibere. h. d.

a C. de iis. extr. de sepuls. b C. 2. de sepuls. in 6. c C. fin. ext. de test. d c. in nostra. extr. de sepuls. e Clem. 2. §. verum. & per eorum tit. de sepuls. f c. requisisti. in princ. ext. de test. g c. de quarta. extr. de praescript. h. d. c. requisisti. ver. secus autem.

§. 7. Item a ex contrario, quemadmodum Episcopo sua portio competit, si quid Ecclesiae relinquatur: ita si quid Episcopo relictum fuerit, Ecclesia de illo Canonice petere portionem poterit. Sed hoc casu, si testator exprimat, quod velit illud Episcopi tantum esse, non Ecclesiae, testatoris erit servanda dispositio.

Si quid simpliciter Episcopo a conjuncto fuerit relictum, in dubio non debetur Ecclesiae Canonica portio: secus si ab extraneo. h. d.

§. 8. Sed b in hac specie multum intererit, qua legandi formula testator usus fuerit. Nam si simpliciter dixerit, Rem talem relinquo, distinguendum est, Episcopi propinquus legat, an extraneus. Primo enim casu, cum non Ecclesiae relictum praesumatur intuitu, nisi forte id probetur, sed personae, de relictis in vita Episcopi Ecclesiae petere nihil poterit. Contraria obtinet praesumptio, & dispositio, si ab extraneo quid Episcopo relictum fuerit.

Si quid conjunctim legatur Episcopo & Ecclesiae, si inter ipsos divisio, etiamsi testator hoc reliquerit Episcopo, illud Ecclesiae: nisi stare velit testatoris voluntati, quod ob favorem ultima voluntatis conceditur. h. d.

§. 9. Quod si c conjunctim dictum fuerit, Relinquo rem Episcopo & Ecclesiae, de ea inter ipsos Canonice divisio facienda erit. Si vero istud Episcopo, & illud Ecclesiae relinquatur, relictis inter Episcopum, & cathedralem Ecclesiam ad Canonice divisionem sunt redigenda: nisi ambo testatoris velit esse dispositione contenti, quam propter ultimae voluntatis favorem observare est satis concedens, ubi neque fraus intervenit, nec alteruter nimium debita portione fraudatur.

Cum Ecclesiis inferioribus Episcopus non dividit sibi relictum, sed bene detrahit quartam de relictis dictis Ecclesiis. h. d.

§. 10. Secus d autem est, si quid legatur Episcopo, & capellis, vel monasteriis, aut aliis piis locis: nam hoc casu, quod Episcopo legatur, ejus praecipuum est, cum Ecclesia cathedrali, & de illis quae aliis locis legantur, portionem Canonice nihilominus obtinebit. Et haec ideo tam varie, quia non tanta inter monasteria, aut capellas est communitio, quanta inter Ecclesiam cathedralem, & Episcopum, qui cathedrati spiritali copulatus est conjugio: unde & quae acquirit Episcopus, non illis, sed isti tantum acquirit.

Si testator aliquid Episcopo, aliquid Ecclesiis reliquit, & iussit Episcopum esse contentum suo relictis, posthabita detractione quarta, servanda est testatoris voluntas, nisi sit facta in fraudem. h. d.

§. 11. Hoc autem tunc obtinere oportet, si simpliciter Episcopo legatum factum fuerit: caeterum si eam adiecerit conditionem testator, ut Episcopus suo sit legato contentus c, & ipse legatum agnovit, quia per hoc aliis renunciale videtur, de caeteris portionem exigere non poterit. Sed si constitit, quod eadem adiecta conditione in fraudem modicum constituit mortuarium, ut Episcopus portione debita fraudetur in caeteris, quia dolus cuiquam patrocinari non debet, poterit is etiam ex aliis relictis exigere portionem a Canone constitutam, salvis tamen indulgentiis, quae a Romano Pontifice quibusdam regularibus sunt concessae.

Relictum ei, qui potest propriam possidere, non habent praelationem vel administrationem, a quocunque praesumitur relictum intuitu propriae personae, non Ecclesiae. h. d.

§. 12. Illud f etiam generaliter observandum est circa eum, qui propriam possidere potest, praelationem, vel admi

a C. requisisti. §. si ab extraneo, extra. de test. b d. c. requisisti. §. si vero c. d. c. requisisti. §. quid si & seq. ext. de test. d. d. c. requisisti. §. secus autem. ext. de test. e c. officii. & inf. ext. de test. f c. requisisti. §. illud. extra. de test.

administrationem Ecclesie non habentem, quod si ei aliquid relinquatur specialiter, non solum a propinquo, verum etiam ab extraneo, non intuitu Ecclesie, sed persone esse relictum intelligitur, nisi probatio in contrarium apparet: & ideo de illo nec Episcopus, nec Ecclesia potest in vita ejus aliquid sibi vindicare.

Episcopalis, & parochialis pari passu ambulant. h. d.

§. 13. De quibus relictis parochialis portio non detrahitur, nec Episcopalis detrahenda erit.

TITULUS XXVI. DE DECIMIS.

Ponit subordinationem tituli ad precedentia, & sequentia. h. d.

Explicito tractatu rerum, quæ spiritualitate quadam continentur, & censentur, superest nunc, ut de rebus Ecclesiasticis quidem, sed temporalibus, illarumque administratione dicamus. Sed cum decimæ mediam quandam inter spirituales res, & temporales naturam obtineant, quippe quod ipsum decimandi jus spirituale sit, fructus vero ipsi decimarum temporales & profani, merito de his quasi in confinio quodam tractatus habendus erit, & tam præcedentibus, quam subsequentiis annectendus. Quod eo etiam congruentius posse fieri videtur, quod & proxime de iis, quæ Sacerdotibus, & Ecclesiis parochialibus debentur, & similem naturam habere videntur, loquuti fuimus, & ipsarum quoque decimarum ad parochiales Ecclesias jure communi spectat perceptio.

Quid sit decima. h. d.

§. 2. Decima est quota bonorum mobilium pro Deo tam divina, quam humana constitutione debita a.

Decimarum alie personales, alie prædiales. h. d.

§. 3. Decimarum duæ sunt species: personales, & prædiales. Personales sunt, quæ ex iis proventus deducuntur, qui ex propria cuique solertia & industria obveniunt, ut puta de negotiatione, artificio, & militia. Prædiales sunt, quæ ex fructibus prædiorum solvuntur, ut de vino, tritico, & his similibus, quas in signum universalis sibi retenti domini reddi Deus præcipere voluit.

Personales prædialia debentur Ecclesie, in qua quis sacramenta percipit: prædiales vero Ecclesie, in cuius finibus sunt constituta prædialia, nisi aliud inducat consuetudo. h. d.

§. 4. Inter personales autem, & prædiales decimas hoc interest, quod personales illi solum parochie debentur, in qua quis Ecclesiastica sacramenta percipit, tamen si lucrum alibi contigerit: prædiales vero, si ex prædiis in aliena parochia constitutis fructus collecti fuerint, ei debentur Ecclesie regulariter, in cuius territorio prædialia sunt constituta: quantum si consuetudo aliud introduxerit, servanda erit. b.

Personales decima, quæ solvuntur ex rebus venditis, & paratis pecunia decimata, solvuntur deductis impendiis: secus vero prædiales: & fructus non, nisi cum onere decimarum alienari possunt. h. d.

§. 5. Item si personales, quæ de rebus acquisitis, vel factis ex pecunia decimata, si vendantur, solvendæ sint c, ut puta si vendatur domus, ager, vinea, molendinum, grex, aut merces, quælibet expensæ prius, quam quis in rebus parandis fecerit, deduci debent, & de residuo quasi de lucro decimæ præstabuntur. Expensæ vero etiam seminis, quæ sunt pro percipiendis fructibus, ex illis, de quibus fructus proveniunt, etiam si decimæ fuerint, non deducuntur: quoniam salva decima fructus efficiuntur eorum, quæ expensæ ipsas faciunt: sed nec fructus ipsi, nisi cum onere decimarum, alienari poterunt.

Non deducuntur impensæ factæ pro instaurandis rebus, de quibus solvendæ sunt decimæ, tam personales, quam reales. h. d.

§. 6. Illud commune tamen est tam personalibus, quam prædialibus, quod expensæ, quæ factæ fuerunt pro restau-

a C. parochianos. extr. eod. tit. b c. ad Apostolica. in fin. extr. eod. c. c. pastoralis officii. extr. eod. tit.

rando a detrimento rerum, ex quibus decimæ persolvuntur, ut si pars aliqua moriatur armenti, vinea fiat deterior, mercis depereat portio, de proventus decimandis minime deduci debent. Cujus rei illa est ratio, quod penes dominum res instauratæ remanent.

Census & tributa de fructibus, de quibus decimæ solvendæ sunt, debent non deduci. h. d.

§. 7. Sed nec census, nec tributa de fructibus, de quibus decimæ persolvendæ fuerint, primitus deduci poterunt. Cum enim in signum universalis domini quasi quodam speciali titulo decimas sibi Dominus reservaverit, consequens est, ut in prærogativam dicti generalis domini decimarum solutio censuum, & tributorum præcedat exactionem: vel saltem hi, ad quos census, vel tributa pervenerint, quoniam res cum suo transit onere, decimas solvere per censuram Ecclesiasticam compellantur.

De omnibus proventus decimæ solvi debent. h. d.

§. 8. Eadem ratione constitutum est, ut non solum de vino, & grano, fructibus arborum, & hortorum decimæ persolvi debeant, sed etiam de pecoribus, de venationibus, negotiationibus, de ipsa etiam militia, & denique de omnibus bonis, & proventus omnibus, ita ut qui de his eas cum integritate solvere neglexerint, Ecclesiastica distributione percilli debeant.

Omnis tenentur solvere decimas, tam Christiani quam Judæi. Judæi tamen tantum prædiales tenentur solvere, Christiani & prædiales, & personales. h. d.

§. 9. Illud etiam nullam recipit dubitationem, ad solutionem earum quemlibet teneri, nisi quis speciali privilegio ab ipsarum præstatione doceatur exemptus. Unde non solum Christiani, sed etiam Judæi tenebuntur. Inter eos tamen illa est differentia, quod fideles ad personales, & prædiales præstandas indistincte tenentur: Judæi vero e ad prædiales tantum, quas si recuseat solvere, ad ipsas possessiones renunciandas compellendi erunt, ne forte hac occasione Ecclesie suo jure, fraudari valeant.

Monachi regulares, & Clerici communiter viventes solvunt prædiales decimas, & quod novale est ager de novo redactus ad culturam. h. d.

§. 10. De Monachis & regularibus, seu Clericis communiter viventibus videamus, & sane nulla fuit ratio, ut ab his de laboribus ac nutrimentis propriis decimæ extorqueantur: ad prædiales tamen etiam de novalibus, de quibus antea decimæ solvebantur, tenebuntur. Est autem novale, ager nunc primum profectus, & nuper ad culturam redactus: de quo, quod aliquando cultus fuerit, memoria non extat.

Decimas solvere tenentur Monachi, & alii communiter viventes, etiam de prædiis de novo acquisitis, & propriis manibus excultis, nisi obstat aliquod privilegium. h. d.

§. 11. Sed & si iisdem possessiones pia fidelium devotione collatæ fuerint, aut pro monasteriis de novo fundandis comparatæ, vel quoquo modo recenter acquisitæ, etiam si eas propriis manibus aut sumptibus excolant, nihilominus decimas persolvent Ecclesiis, quibus ratione talium prædiorum antea solvebantur, nisi si super hoc speciali jure vel privilegio muniti esse probentur.

Privilegium tollitur re judicata, & prescriptione. h. d.

§. 12. Sed nec semper eis privilegium suffragabitur, nam si res judicata obstat, vel privilegium muniti decimas per quadraginta annorum spatium solverint, cum liberum sit unicuique juri proprio renunciare, præstatione

a C. pastoralis. §. nec pro eod. tit. extr. b c. cum non, extr. eod. c. c. tua nobis. circa med. eod. tit. extr. d c. ex parte & c. seq. extr. eod. tit. e c. de terris extr. eod. tit. & c. per. in fin. extr. de usur. l. c. 2. §. ceterum. eod. tit. in 6.

TITULUS XXVII. DE REBUS ECCLESIE ALIENANDIS, VEL NON.

Regulariter Episcopus non potest aliquid agere sine consensu, vel consilio Capituli. h. d.

Trahemus nunc de rebus temporalibus Ecclesiarum, illarumque administratione, & alienatione, sine quibus spiritualium dignitas haud facile consistere potest. Et quidem illud in primis firmare nos oportet, nihil Episcopum regulariter sine consensu sui capituli, vel consilio posse super his statuere: cum velut caput ad membra, ita sese Prælati habeat ad Capitulum. In eo autem rotius esse videtur consensus capituli, cui & major, & sanior fratrum accesserit sententia.

Alienatio rei Ecclesiastica facta sine utilitate Ecclesie, & Clericorum consensu, non valet: & quid contineat alienationis verbum. h. d.

§. 2. Ex his consequens est, ut rerum Ecclesiasticarum absque Clericorum subscriptione, & Ecclesie utilitate, & Romano inconsulto Pontifice a ab Episcopo facta donatio, vel alienatio, vel suppositio non teneat, nisi eam postmodum ratam habeat. Prælati enim Ecclesiasticarum rerum procurator est, non dominus: & conditionem Ecclesie meliorem quidem facere potest, deteriorem non potest. Quod si secus actum fuerit, nec quod gestum est, vires ullas fortietur, & canonum remanentes tam secularium, quam Ecclesiasticarum legum penis subiacebunt. Alienationis autem verbum continet hoc locutionem, permutationem, hypothecam, donationem, conductionem, emphyteusim, & omnem conventionem, per quam dominium transfertur.

Ecclesiam suam non potest quis gravare pro alicujus debitis, & debita necessaria facta a prædecessore luenda sunt. Idem si Clericus de mandato fidejusserit, aut in rem ipsius Ecclesie mutuum verterit. h. d.

§. 3. Sed nec commissam sibi Ecclesiam pro alienis gravare debitis, aut literas alicui, vel sigilla concedere, quibus Ecclesia possit obligari, aliquis audere debet: alioqui nec Ecclesia ad talium debitorum solutionem tenebitur, & qui id ausus fuerit, a spiritualium, & temporalium administratione suspensus erit. Debita tamen a prædecessore suo pro Ecclesie necessitate contracta solvere proculdubio tenebitur. Idem si Clericus de mandato fidejusserit d, aut si non de mandato, in rem tamen Ecclesie mutuum verterit.

Potest Prælati rem non magni valoris in aliquem bene meritum transerre, & terram gratis fabricandæ Ecclesie alicui concedere. h. d.

§. 4. Excipiuntur tamen nonnulli casus, in quibus donandi, permutandi, locandi libertatem, feudum, & emphyteusim dandi, aut aliter alienandi jure licentia conceditur. Nam si quid Prælati non magni valoris alicui forte ob benemerita donaverit, præsertim suadente consuetudine jure sustinebitur donatio. Multo magis idem erit statuendum, si quid forte soli ad Ecclesie fabricam erigendam concessum fuerit: quo casu tantum donare licet, quantum Ecclesie parietes concludere possunt.

Proventus Ecclesiastici possunt vendi ad modicum tempus, & ad precarias concedi, quæ renovandæ erunt de quinquennio in quinquennium. h. d.

§. 5. Idem juris erit & de reddituum, fructuumque venditionibus ad tempus modicum faciendis, & de precariis, quæ quandoque de Ecclesiarum possessionibus fieri solent: quæ, ne temporis longinquitate juris Ecclesiastici pereat memoria, de quinquennio in quinquennium renovandæ erunt.

Pre-

a Cap. 2. in princ. eod. tit. in 6. b c. 2. extravag. de fidejuss. c. c. 1. extr. de solut. d c. pen. extr. de fidejuss. e c. ceterum extr. de donat. f c. 1. extr. de precar.

tionem tantum temporis proprio privilegio detrahere voluisse præsumuntur, & ea propter ad decimarum præstationem compelli poterunt.

Privilegia sunt interpretanda, ut nemini indebite damnum inferant. h. d.

§. 13. Item si post initam inter aliquos super decimis conventionem certi tenoris privilegia obtenta fuerint, nisi conventioni per ea derogetur expresse, illis non obstantibus erit inviolabiliter observanda: ita etiam hujusmodi privilegia sunt accipienda, ut nemini læsionem, præcipue enormem inferre debeant. Unde si a per hujusmodi concessionem parochiales Ecclesias adeo gravari contingat, ut Rectores de redditibus earum congrue sustentari, & Episcopo debita persolvere non possint, per locorum ordinariorum ita providendum erit, ut eisdem Rectoribus tantum relinquatur, quod & competentem sustentationem habere, aliaque onera debita supportare valeant.

Privilegiati super decimis, tenentur illas solvere de prædiis conductis: & privilegiatus super laboribus propriis solvet decimas super decimis locatis. h. d.

§. 14. Super decimis quoque non solvendis privilegiati, si aliena prædialia conduxerint b, privilegio minime obstante de conductis prædiis solitas decimas parochiis suis integras persolvent. Idemque erit de locatis prædiis, si privilegiatus super laboribus, quos propriis vel manibus, vel sumptibus excoleret, terras suas aliis locaverit.

Laici, & etiam Imperator non possunt concedere privilegium super decimis non solvendis. h. d.

§. 15. Generaliter autem, nisi hujusmodi immunitatum privilegia ab Apostolica potestate obtenta fuerint, nullam habebunt efficaciam, ideoque etiam Imperialis concessio quantumcumque concepta generaliter, cum nulla sit Laicis de spiritualibus disponendi facultas, a solutione decimarum neminem poterit eximere: imo sacrilegii d crimen incurrit, qui de manu Laicorum rem Ecclesiasticam recipiet.

Laici etiam de manu Clericorum non potest decimas recipere, sub pena excommunicationis, & privationis sepultura, & Clericus concedens dponetur. h. d.

§. 16. Ex contrario quoque Laici etiam a Clericali potestate decimas recipere, & in alium vel hæreditario jure transmittere non poterit: & si secus actum fuerit, & qui concesserit, a statu suo dejicitur e, & qui receperit, & Ecclesie non reddiderit, & vivens excommunicationis vinculo f innodabitur, & mortuus Ecclesiastica sepultura carebit g.

Redditus decimarum locari possunt, dummodo locatio non sapiat alienationem. h. d.

§. 17. Si h quis tamen, cum Ecclesie suæ conditionem meliorem facere possit, decimarum suarum proventus alicui locare velit, dummodo hujusmodi locatio ad feudum, vel alienationem non videatur extendi, id facere minime impedietur.

Episcopo debetur a Rectoribus quarta decimarum, quas exigunt, nisi præscripta fuerit. h. d.

§. 18. Postremo sciendum est, quod veluti parochialibus Ecclesiis [secundum ea, quæ proxime exposuimus] decimæ debentur, ita etiam decimarum ipsarum quarta Episcopo a Rectoribus Ecclesiarum, nisi legitima obstat præscriptio i, persolvenda erit.

a C. 2. ubi autem. eod. tit. in 6. b c. dilecti filii, & cap. ex parte. extr. eod. & c. seq. c c. tua Cl. I. extr. eod. tit. d c. dudum. §. cum sacrilegii. extr. eod. e c. quomvis sit, in fin. extr. eod. f c. ad hæc eod. tit. extr. g c. prohibemus. extra. eod. tit. h c. 2. extrav. locati i c. de quarta. extra, de prescrip.

Precarium solvitur ad beneplacitum concedentis, secus precaria, nisi sit irrationabilis. h. d.

§. 6. Distat autem precarium a precaria: quia precarium a tamdiu conceditur, quoad is, qui concessit, patitur: Precaria vero non sunt pro voluntate concedentium revocanda, nisi sint irrationabiles: quo casu poterit successora predecessore concessam precariam rescindere, & revocare.

Ruinæ, prædia inculta, & sylva extirpata possunt sub annuo censu concedi in emphyteusum, & si per biennium, in solutione census cessatum fuerit, potest emphyteuta expelli. h. d.

§. 7. Ruinæ quoque, quas Ecclesia reficere non valet, & inculta prædia, ut extirpata sylva in emphyteusum sub annuo censu his concedi poterunt, a quibus vel suo, vel parentum h suorum labore constiterit extirpata, nisi forte possint aliis ad majorem Ecclesie utilitatem cum eodem onere conferri. Qui tamen si per biennium in solutione canonis cessaverint, nisi celeri satisfactione postmodum sibi consulere studuerint, jure expelli poterunt: nec quicquam eis proderit, quod ut canonem solverent, sibi nunciatum non fuit, cum hoc casu præfixus dies pro domino interpellat.

Terrulas incommodas, & minus utiles, item serfos fugitivos potest prælatus alienare. h. d.

§. 8. Terrulas quoque, aut vineolas exiguas, & Ecclesie minus utiles, aut longe positas, vel domos, quæ Ecclesie plus incommodi, quam utilitatis afferunt, si necessitas fuerit, distrahendi potestatem Episcopus habebit. Simili ratione fugitivos serfos, & qui de fuga revocati retineri non possunt, si voluerint, aut illi ex alio meruerint, Episcopis distrahendi potestas erit.

Feudum a vasallo alienatum, & difficultis recuperationis, potest Episcopus alteri sub conditione recuperandi concedere. h. d.

§. 9. Sed & in feudum certis casibus, & jurejurando de non alienando minime obstante res Ecclesiasticas concedere poterit, veluti si feudum per vasallum alienatum fuerit, & per Episcopum id facile recuperari non valeat: poterit enim per Episcopum illud alicui concedi, qui & ipsum recuperet, & in feudum ab Ecclesia recognoscat.

Feudum devolutum potest per Episcopum alteri concedi. h. d.

§. 10. Quinimo si etiam talis necessitas non imminet, nihilominus alienantis filium, vel consanguineum, vel ejusdem feudi consortem poterit Episcopus investire. Idem erit, si per obitum vasalli feudum ad Ecclesiam remeaverit: nam & eo casu investire Prælatus alium libere poterit, si Ecclesie viderit expedire.

Qui aliquid contulerunt, vel acquisiverunt Ecclesiis, possunt pro modo collati, vel acquisiti manumittere, dum tamen manumissus cum posteritate, & peculio remaneat in patrocinio Ecclesie. h. d.

§. 11. Illud etiam Toletano Concilio g diffinitum reperitur, quod si Sacerdotes aliquid Ecclesie suæ relinquunt, vel nihil habentes aliqua prædia, vel familias Ecclesie suis acquirunt, liceat eisdem aliquos juxta collatæ modum rei de familia ejusdem Ecclesie manumittere, ita ut manumissi cum peculio, & posteritate sua sub Ecclesie remaneant patrocinio. Quod si qui nihil de proprio Ecclesie contulerunt, libertati serfos Ecclesie donare ausi fuerint, ex eodem Concilio Episcopus successor ad Ecclesie jus vocare poterit. Impium est enim, ut qui lucrum de rebus suis Ecclesie non contulit, damnum inferre valeat.

Princeps potest rem suam æqualem, vel majorem cum Ecclesiastica permutare: & servi Ecclesiastici, si frugi sint, præterquam ad libertatem, commutari non possunt. h. d.

§. 12. Sed & Princeps, si causa probabilis id poposcerit, cum re Ecclesiastica, & immobili rem suam majorem, vel æqua-

a C. fin. extr. de prec. b c. ad aures. extr. eod. c. c. fin. extr. loca. d. c. terrulas. 12. g. 2. e. c. 2. ext. de feud. f. c. fin. extr. de feud. g. c. consensus. ext. eod. h. c. Episcopi. ext. eod. tit.

lem permutare poterit pragmatica super hoc præcedente forma. Ecclesiastica tamen mancipia, quæ frugi fuerint, præterquam ad libertatem commutari non poterunt.

Episcopus potest permutare terras duarum Ecclesiarum suæ diocesis, illarum accedente consensu: & de temporalibus ad spiritualia non potest fieri permutatio. h. d.

§. 13. Episcopus quoque duarum suæ diocesis Ecclesiarum terras, invicem ambarum s partium accedente consensu permutare poterit, & si alterius partis prædium valore præponderet, ad æqualitatem inducendam ab altera parte pecuniam refuadi jubebit b. De temporalibus autem ad spiritualia permutatio jure consistere non potest c.

Res Ecclesiastica potest propter præscriptionem legitimam ab Ecclesia abduci, & detrahi. h. d.

§. 14. Præterea etsi quis per tempora sacris canonibus definita rem Ecclesiasticam jure titulo, & bona fide ita possederit, ut nullo tempore rei conscientiam habeat alienæ, completa præscriptione res possessa a juribus Ecclesie dubio procul intelligitur esse avocata.

Decima & oblationes præscribi non possunt. h. d.

§. 15. Proventus tamen primitiarum, & decimationum præscriptione tolli non poterunt, etiam si a Romano Pontifice Laicus quilibet super his rescriptum impetraverit.

TITULUS XXVIII. DE PECULIO CLERICORUM, RELICTIS, ET SUCCESSIONIBUS EORUM.

Ecclesiastica reputantur etiam res illæ, quas Sacerdos acquisierit, cum tempore suæ promotionis nihil haberet: qui sub penis hic contentis curabit, ut de rebus a se emptis ad nomen Ecclesie scripturam conficiat. h. d.

Non licet: Ecclesiasticas ab Ecclesia iuribus abdicare modo quas Ecclesie rationibus Sacerdos comperit acceptas, sed etiam eas, quas is emerit, cum tempore suæ promotionis nihil haberet. Cum igitur & hæc tanquam de bonis Ecclesie quaesita ejusdem esse intelligantur, ne quando Jus Ecclesiasticum immineatur, curabit Sacerdos, ut de his, quæ superemerit, & ad ipsius Ecclesie nomen d scripturam conficiat, & Ecclesie relinquat, alioqui ab ejus ordinatione descendat. Qui vero prætextu proprii e, vel alieni nominis fraudem facere voluerit, sacrilegii crimen incurret.

Relictum Sacerdoti pro anima, conferatur relictum Ecclesie: secus est, si quid ei sit relictum sub onere fidei commissi. h. d.

§. 2. Sed & si non emerit, sed pro anima quispiam intuitu Ecclesie Sacerdoti reliquerit, adhuc idem statuendum erit. Congruit enim, ut quemadmodum Sacerdos habet, quod Ecclesie dimissum est, ita & Ecclesia id habet, quod relinquetur Sacerdoti. Si quid tamen per fideicommissum aut Sacerdoti, aut Ecclesie relictum fuerit, alteri postmodum profuturum, id inter Ecclesiasticas facultates computandum non erit.

Bona quaesita Sacerdotibus intuitu Ecclesie, debent remanere apud Ecclesiam, nec de his potest quis testari: & quid contineatur nomine Ecclesie. h. d.

§. 3. Generaliter si igitur bona quælibet ob Ecclesiam acquisita Sacerdotibus, sive mobilia, sive immobilia, post illorum obitum debent apud eandem remanere, nec super his ullum de jure testamentum fieri poterit. Nomen autem Ecclesie, ubi Clericorum est collegium, non Episcopus, vel morientis Clerici successor, sed congregatio, communis intelligitur, quæ rerum illarum curam, & Canonicam

a C. 1. extr. eod. tit. b c. ad quaestiones extr. de ver. permut. c. c. fin. de ver. permut. d. c. 2. ext. eod. e. cap. penult. ext. eod. f. c. relictum. vel secundo. extr. de test.

nonicam debet habere distributionem. Ubi autem in locum defuncti unus tantum substituendus erit, is ea bona, velut & alia, dispensabit.

Clerici possunt maxime accedente justa causa de bonis Ecclesiasticis facere elemosynam. h. d.

§. 4. Licet autem Clerici nec de mobilibus ipsis testamentum conficere possint, consuetudinis tamen est non improbatæ, ut de his pauperibus & religiosis locis, & his qui viventi servierint, sive sint consanguinei, sive extranei, aliqua juxta servitii meritum conferantur, non testamenti ratione, sed elemosynæ duntaxat intuitu a.

Potest quis tantum legare de bonis Ecclesiasticis, quantum contulerit Ecclesie. h. d.

§. 5. Item si tantundem de proprii Juris facultate contulerit Ecclesie, quantum de Ecclesiasticis bonis legaverit, legatum sustinebit.

Clerici possunt testari de his, quæ acquisiverint non intuitu Ecclesie. h. d.

§. 6. De his vero b, quæ aut paternæ successionis, vel cognationis intuitu, seu consanguineorum, vel amicorum

a C. ad hæc. extr. de test. b c. quia nos. extr. de test.

munere, respectu non habito ad Ecclesiam, ad Clericos pervenerint, libere testari poterunt.

Clerico ingenuo deficientibus successoribus ab intestato succedit in totum Ecclesia. h. d.

§. 7. Quod si decesserint intestati, nec aliqui fuerint inventi, qui jure cognationis ipsis succedere valeant, si ingenuis gaudeant natalibus, in integrum tunc Ecclesia succedet, nec cuiquam ex rebus eorum aliquid præsumere licebit.

Bona servi promoti ad sacros ordines ab intestato decedentis dividuntur in quatuor partes, ut hic. h. d.

§. 8. Si vero servus a ad sacros ordines promotus, libertatem nactus fuerit, idemque postea decesserit intestatus, nihil olim dominus de bonis ejus vendicare poterit, sed ejus peculium in quatuor partes dividetur, quarum una Episcopo, altera Ecclesie, tertia pauperibus assignabitur, quarta parentibus: & si non sint capaces parentes, Episcopus eam recipiet, & in usum Ecclesie diligenter distribuet.

a Can. 2. extr. de success. ab intest.

FINIS LIBRI SECUNDI.

INSTITUTIONUM JURIS CANONICI LIBER TERTIUS.

TITULUS PRIMUS. DE JUDICIIS, ET ILLORUM DIVISIONE.

Quid sit Judicium, & quid causa. h. d.

ESTAT, ut videamus de Judiciis. Potest autem judicium ita describi, JUDICIUM est discussio causæ, quæ rite fit in foro coram Judice: CAUSA vero est origo negotii, & materia judicii.

Quæ sint Judicia Secularia, & quæ Ecclesiastica. h. d.

§. 2. Summa divisio judiciorum hæc est: quod aut sunt secularia, aut Ecclesiastica. Judicia secularia sunt, quæ coram Judice laico inter personas seculares exercentur: Ecclesiastica vero sunt, quæ coram Judice Ecclesiastico inter personas Ecclesiasticas agitantur. Duo enim sunt, quibus principaliter orbis regitur a, Auctoritas sacra Pontificum, & Imperialis ac regia potestas. Unde sicut privilegium legum non nisi civilis esse debet executor: ita etiam Ecclesiasticarum Ecclesiasticus Judex est administrator.

Laicus a Laico coram seculari Judice conveniri debet, nisi causa sit spiritualis vel similis: & litera impetrata ad Judicem Ecclesiasticum non tenent.

a C. sollicite extr. de majorit. & obed.

§. 3. Laicus a ergo a Laico coram Judice seculari, non autem Ecclesiastico conveniendus erit: quod usque adeo obtinet, ut etiam si alteruter litigantium ab Apostolica sede literas ad Ecclesiasticum Judicem impetraverit, irritæ sint & inanes. Si tamen causa sit hujusmodi, quæ ad Ecclesiasticum forum pertineat, qualis est matrimonii, usurarum, perjuriæ, & similes, licet inter Laicos disceptatio sit, Judex Ecclesiasticus ad eundem erit. Idem juris est, si vel a seculari Judice justitia impetrari non potest, vel consuetudo loci, vel miserabilitas personarum Ecclesiasticum Judicem compellendum suadeat.

Clerici habent privilegium, ne coram Judice laico conveniri valeant, cui non potest ullo pacto renunciari. In Judicem tamen Ecclesiasticum non suum possunt consentire, accedente consensu diocesani. h. d.

§. 4. Pari ratione tam Milevitaniensi, quam Carthaginiensi Concilio constitutum est, ne Clerici Clericos relicto suo Pontifice, ad publica judicia, sub pena depositionis & amissionis propriorum jurium pertrahant: cui beneficio, cum non sit personale, sed collegio Ecclesiastico

a Can. licet. & c. seq. extr. de foro comper. b c. si diligenter. extr. de foro comper.